

Παιδαγωγικά ρεύματα στο Αιγαίο

Τόμ. 6, Αρ. 1 (2013)

Τεύχος 6-7

παιδαγωγικά ρεύματα στο Αιγαίο
διεθνής περιοδική έκδοση παιδαγωγικών προβληματισμών

Τεύχος, 6-7 2013

Δεν ντρέπομαι πια

Ασημίνα Τσιμπιδάκη

doi: [10.12681/revmata.31138](https://doi.org/10.12681/revmata.31138)

Copyright © 2022, Ασημίνα Τσιμπιδάκη

Άδεια χρήσης [##plugins.generic.pdfFrontPageGenerator.front.license.cc-by-nc-sa4##](https://plugins.generic.pdfFrontPageGenerator.front.license.cc-by-nc-sa4/#).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Τσιμπιδάκη Α. (2022). Δεν ντρέπομαι πια. *Παιδαγωγικά ρεύματα στο Αιγαίο*, 6(1), 176–180.
<https://doi.org/10.12681/revmata.31138>

Βιβλιοπαρουσίαση: *Δεν Ντρέπομαι Πια*

Ασημίνα Τσιμπιδάκη*
tsimpidaki@rhodes.aegean.gr
Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Κάποτε οι ιστορίες και τα παραμύθια περιέγραφαν πύργους, δράκους, βασιλιάδες και νεράιδες, και ξεκίναγαν με το «Μια φορά κι έναν καιρό...». Στο βιβλίο της Έλενας Αρτζανίδου, *Δεν ντρέπομαι πια* (Εκδόσεις Ψυχογιός, Αθήνα 2012), υπάρχουν δύο παιδιά, ο Φώτης και ο μικρότερος αδελφός. Περιγράφεται μία μέρα της καθημερινότητας της οικογένειας, όπου ο μικρός ξεφεύγει από την προσοχή του μεγάλου αδελφού και χάνεται. Η οικογένεια, με τη βοήθεια φίλων και της αστυνομίας, ψάχνει να τον εντοπίσει. Η ιστορία απλή. Γίνεται, ωστόσο, ενδιαφέρουσα, τρυφερή και γεμάτη συναίσθημα, γιατί ο μικρός αδελφός έχει αυτισμό.

Ο αυτισμός είναι μια «συνολική διαταραχή της ανάπτυξης», η οποία ταυτίζεται με μία «δύσκολη διαταραχή ανθρώπινης επαφής», κατά την οποία το άτομο αυτοπεριορίζεται στον προσωπικό του κόσμο των βιώσεων και των ιδεών, και αρνείται εκούσια κάθε επικοινωνία με το περιβάλλον του. Αποτελεί μια «περίπλοκη» και «αινιγματική» διαταραχή. Υπήρξε αντικείμενο πολλών μύθων και παρανοήσεων. Ταυτόχρονα, συνιστά ένα φαινόμενο που έχει προκαλέσει διαφωνίες και συγκρούσεις μεταξύ των ειδικών (Τσιμπιδάκη 2011).

Στο βιβλίο *Δεν Ντρέπομαι πια* περιγράφεται η πολύπλοκη οικογενειακή ζωή με ένα παιδί με αυτισμό. Αυτό γίνεται μέσα από μία πρωτοπρόσωπη αφήγηση, στην οποία σε πρώτο πλάνο είναι ο Φώτης, ένα 12χρονο παιδί που παρατηρεί, βλέπει και σχολιάζει, αλλά στο βάθος είναι το αυτιστικό παιδί, ο Κέκος, που πρωταγωνιστεί και ξεπροβάλλει με αδρά χαρακτηριστικά.

Είναι ενδιαφέρον να γνωρίσουμε τα πρόσωπα της ιστορίας:
Ο ήρωάς μας είναι ο Αλέκος ή Κέκος (όπως αποκαλεί τον εαυτό του). Ο Κέκος εμφανίζει κάποια βασικά στοιχεία του αυτισμού:

- Επικοινωνεί με ένα δικό του ιδιαίτερο τρόπο.
- Ο λόγος του είναι ιδιότυπος: Βγάζει άναρθρες κραυγές και προφέρει λέξεις δυσνόητες για τους άλλους.
- Χτυπά ρυθμικά τα χέρια του, αλλά και χτυπιέται και ο ίδιος στο πάτωμα ουρλιάζοντας.
- Παρουσιάζει μία βασανιστική επιθυμία του αμετάβλητου, όπου όλα πρέπει να είναι σε μία συγκεκριμένη σειρά. Δε μπορεί να αντέξει σε αλλαγές της καθημερινής του ρουτίνας.
- Έχει δυνατή μνήμη: Θυμάται ό,τι θέλει με κάθε λεπτομέρεια.

Παράλληλα, έχει και πολλά θετικά στοιχεία. Είναι έξυπνος, δυνατός και πολύ όμορφος. Αναφέρεται χαρακτηριστικά στη σελίδα 24:

- «Ο αστυνομικός κοίταξε τη φωτογραφία και πρόσεξα πώς μεγάλωσαν τα μάτια του.

* Η Ασημίνα Τσιμπιδάκη είναι Λέκτορας στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου όπου διδάσκει Ειδική Αγωγή

- 'Μου κάνει εντύπωση, δεν του φαίνεται! Αυτό το παιδί έχει αυτισμό;' Μονολόγησε πιο πολύ στον εαυτό του ο κύριος με τη στολή.
- 'Είδατε; Δεν είναι κούκλος; Όλους μας ξεγελάει. Εγώ, αν δεν τον έβλεπα με τον Φώτη στην πλατεία τα απογεύματα όλα αυτά τα χρόνια και δεν τον άκουγα, δε θα ήξερα το πρόβλημά του», πετάχτηκε η Λίνα και όλοι την κοιτάζαμε.»

Ο Κέκος επιδιώκει τη συναισθηματική επαφή, το χάδι και το χαμόγελο των δικών του, αλλά με έναν διαφορετικό τρόπο. Άλλωστε, για να καταλάβουμε το πώς αισθάνονται και πώς σκέφτονται τα άτομα με αυτισμό πρέπει να δούμε τον κόσμο μέσα από τα δικά τους μάτια. Επιπλέον, τρέχει σαν αθλητής και έχει αναπτύξει μία ιδιαίτερη σχέση δεσίματος με τα άλογα.

Ο αδελφός, Φώτης, νιώθει ότι παραμελείται, και ειδικότερα, νιώθει άβολα κάθε φορά που όλοι πανηγυρίζουν, όταν ο Κέκος καταφέρνει πράγματα που ο ίδιος τα έχει καταφέρει χωρίς τυμπανοκρουσίες εδώ και χρόνια. Νιώθει ντροπή, όταν βρίσκεται έξω. Βιώνει έντονα το κοινωνικό στίγμα και τη μη αποδοχή των άλλων. Περιγράφει χαρακτηριστικά ο αδελφός:

«Δεν πρόλαβα να τελειώσω, όταν ακριβώς μπροστά μας σταμάτησαν ο Σταμάτης και ο Τέλης.

‘Πάλι με τον περίεργο, το μουγκό αδελφό σου περιμένεις το σαραβαλάκι;» μου πέταξε και ξέσπασαν σε γέλια. Κοκκίνισα από ντροπή και δεν ξέρω γιατί άφησα το χέρι του Κέκου. Έκανα δύο βήματα μακριά του, ενώ τα πειραχτήρια συνέχισαν το δρόμο τους, αλλά όχι με κανονικό βηματισμό, αντίθετα, άρχισαν να χοροπηδούν με το χέρι τους ψηλά βγάζοντας άναρθρες φωνές που μου θύμιζαν τον αδελφό μου.’

Κατάλαβα πως τον κοροΐδευαν. Έμεινα ακίνητος παρακολουθώντας τους, μέχρι που χάθηκαν στη στροφή προς στο σχολείο» (σελ. 17).

Ο Φώτης βιώνει έντονες εσωτερικές και εξωτερικές συγκρούσεις: Η ζωή του, λόγω του αυτισμού του αδελφού του, είναι αρχικά γεμάτη δάκρυα, ντροπή, φόβο, ενοχές, τύψεις και τελικά, περηφάνια και αποδοχή. Στο τέλος, συνειδητοποιεί πόσο σημαντικός είναι ο αδελφός του, και πόσα μπορεί να καταφέρει, ίσως με ένα διαφορετικό τρόπο, και ορκίζεται μέσα του: «Κέκο, ποτέ μα ποτέ δε θα σε παρατήσω».

Η αδελφική σχέση παρουσιάζεται ως σχέση αμφιθυμίας, όπου εμπλέκεται η αγάπη και η ζήλια.

Η Μητέρα, η Πίστη, είναι στοργική και εκδηλωτική. Έχει αναλάβει πολλούς ρόλους. Τρέχει συνεχώς για όλα όσα αφορούν στα παιδιά της και ειδικότερα για τον Κέκο. Εκδηλώνει την αγάπη της με αγκαλιές, χάρδια και λόγια τρυφερά, όπως:

«Έλα, Αλέκο μου, έλα, αγόρι της καρδιάς μου, γλυκό παιδί της μαμάς, ηρέμησε....» (σελ.9)

Παράλληλα, σε στιγμές κρίσης εκδηλώνει μεγαλύτερη οικειότητα και επαφή με τον μικρό. Βάζει όρια στα παιδιά, και κυρίως στο Φώτη, όσον αφορά στη σχέση και την αποδοχή του αδερφού του. Βιώνει ποικίλα και εναλλασσόμενα συναισθήματα: Παλεύει ανάμεσα στο γέλιο, το δάκρυ και την αγωνία, τη χαρά και τη λύπη.

Ο πατέρας, ο Θεόφιλος, συμμετέχει ενεργά στην οικογενειακή ζωή. Είναι πιο μεθοδικός στην όλη προσπάθεια να βρουν το παιδί. Τέλος, δεν επιρρίπτει ευθύνες στο Φώτη. Αυτό άλλωστε προτείνει και η πρακτική της ειδικής αγωγής: Τα αδέλφια να μην επιβαρύνονται με παραπάνω ρόλους, ευθύνες και καθήκοντα από αυτά που μπορούν να διαχειριστούν.

Στην ιστορία εμφανίζονται, επίσης:

- η Λίνα, η κρυφή αγάπη του Φώτη. Η Λίνα ένα κορίτσι ώριμο, γεμάτο πυγμή που έχει αποδεχτεί τον Κέκο.

- Η μητέρα της Λίνας, η Ιωάννα, η οποία συνιστά υποστηρικτικό πλέγμα στήριξης και φιλίας για την μητέρα Πίστη.
- Οι δύο συμμαθητές, ο Σταμάτης και ο Τέλης, που δείχνουν μία άσχημη συμπεριφορά γεμάτη προκατάληψη και κοροϊδία, καθώς και
- ο διευθυντής του γενικού σχολείου και ο αστυνομικός, που συμβάλλουν στην εύρεση του Κέκου.

Το βιβλίο γίνεται ενδιαφέρον γιατί η συγγραφέας παντρεύει τρία επιστημονικά πεδία: το παιδί με αναπηρία ως κλινική συμπτωματολογία, την ψυχολογική θεώρηση της οικογένειας και τη λογοτεχνία. Ταυτόχρονα, αποδεικνύει ότι η λογοτεχνία ακολουθεί την ειδική αγωγή. Από το παθολογικό μοντέλο θεώρησης της οικογένειας που κυριαρχούσε αρχικά, φτάσαμε, και μέσα από τη λογοτεχνία, στη θετική προσέγγιση της οικογένειας παιδιού με διαφορετικότητα.

Στο βιβλίο διαφαίνεται μία λειτουργική οικογένεια που αντιμετωπίζει τις καταστάσεις πολύ αποτελεσματικά. Αυτό συμβαίνει γιατί έχουν αναπτύξει τα ακόλουθα στοιχεία ανθεκτικότητας:

- Οι γονείς αποτελούν το ισχυρό υποσύστημα της οικογένειας. Είναι αυτοί που καθορίζουν τα όρια και τους κανόνες.
- Έχουν αποδεχτεί πλήρως το παιδί και μάλιστα έχουν μία θετική στάση προς αυτό.
- Εκδηλώνουν ανοιχτά τα συναισθήματά τους.
- Εμφανίζουν μία υποστηρικτική και συμπληρωματική συζυγική σχέση.
- Έχουν επαφή με το ευρύτερο οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον, και δε διστάζουν να αναζητήσουν βοήθεια από έξω (Τσιμπιδάκη 2007).

Τέλος, αν και πρωταγωνιστεί ο αδελφός, κύριος μοχλός λειτουργίας της οικογένειας είναι το παιδί με αυτισμό. Γύρω του κινούνται και οργανώνονται όλα.

Η επιστημονική έρευνα προτείνει ότι είναι μύθος η κοινή υπόθεση που πρεσβεύει ότι η φυσιολογική οικογενειακή ζωή είναι ευτυχισμένη και αρμονική. Οι φυσιολογικές οικογένειες συνεχώς αγωνίζονται με προβλήματα της ζωής. Αυτό που διακρίνει τη φυσιολογική ζωή δεν είναι η απουσία προβλημάτων, αλλά μία λειτουργική οικογενειακή δομή (Nichols & Schwartz 1998). Το βιβλίο της κ. Αρτζανίδου περιγράφει ακριβώς μία τέτοια οικογένεια. Μέσα από τις δυνατές σκηνές, τις έντονες συγκινήσεις και τους αληθινούς ήρωες, μάς κάνει να μην ντρεπόμαστε πιά για Λόγια, Πράξεις ή Συμπεριφορές, που είπαμε ή Κάναμε σε Ανθρώπους, απλά επειδή ήταν Διαφορετικοί από εμάς ή σκέφτονταν διαφορετικά από μας. Ελπίζω ο καθένας μας να πει και να βιώσει αυτή την μοναδική στιγμή στη ζωή του, που θα περηφανευτεί για το «*Δεν Ντρέπομαι Πια...*»

Αξίζει να αναφερθεί ότι οι προτάσεις τελειώνουν με τελείες, ενώ οι ιστορίες δεν τελειώνουν ποτέ. Έτσι και οι ιστορίες οικογενειών παιδιών με αυτισμό δεν τελειώνουν ποτέ, διανύουν ένα συνεχές ταξίδι γεμάτο πρωτόγνωρες εμπειρίες για πολλούς. Ωστόσο, χαρακτηρίζεται για τη μοναδική του πορεία. Είναι ένα ταξίδι που συναντά συνεχώς και απρόβλεπτα λύπες, αγωνίες αλλά και χαρές. Παρά τις όποιες αντιξοότητες, συνεχίζει με τελικό προορισμό μια επώδυνη αλλά σταθερή ανέλιξη και με τελευταίο σταθμό, ένα ουσιώδες λιμάνι: *την ίδια τη ζωή.*

Σε όλους εσάς εύχομαι καλή ανάγνωση και ένα καλό ταξίδι στην ξενάγηση του μοναχικού και ταυτόχρονα, μοναδικού κόσμου των παιδιών με αυτισμό. Ενός κόσμου, που έχει κάνει σύμβολο τους στίχους προτροπής του ποιητή Οδυσσέα Ελύτη:

*«...Πάμε μαζί κι ας μας λιθοβολούν
Κι ας μας φωνάζουν αεροβάτες
Φίλε μου όσοι δεν ένιωσαν ποτέ με τι
Σίδερο με τι πέτρες τι αίμα τι φωτιά
Χτίζουμε ονειρευόμαστε και τραγουδούμε!»*

Βιβλιογραφία

- Αρτζανίδου, Ε. (2012). *Δεν ντρέπομαι πια*. Αθήνα: Εκδόσεις Ψυχογίος.
- Ελύτης, Ο. (1943). *Ήλιος ο Πρώτος*, XVI. Αθήνα: Εκδόσεις Γλάρος.
- Τσιμπιδάκη, Α. (2007). *Παιδί με ειδικές ανάγκες, οικογένεια και σχολείο: Μία σχέση σε αλληλεπίδραση*, Αθήνα: Εκδόσεις Ατραπός.
- Τσιμπιδάκη, Α. (2011), *Μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή και αναπηρίες*, Πανεπιστημιακές σημειώσεις, ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Αιγαίου.
- Nichols, M., & Schwartz, R. (1998). *Family therapy. Concepts and methods* (4th ed.). Boston: Allyn and Bacon.